

Ім'я вітру

- Бестселер The New York Times
- Перша частина трилогії, у збільшеному форматі
- Епічне фентезі, яке читають в усьому світі

У тихому шинку провінційного містечка немає нічого цікавого. Але саме сюди прямує Хроніст, не раз наражаючись на небезпеки. Винагородою за наполегливість стане зустріч із легендою. Чоловіком, про якого знає весь світ. Королевбивця розкаже йому свою справжню історію.

...Квоуту було лише одинадцять, коли у синьому полум'ї тих, кого називають чандріянами, згоріла його сім'я. Він вижив, але не забув. Що вбило його батьків - демони з дитячих лякалок чи істоти з плоті й крові? Відповідь він шукатиме в переплетінні міських вулиць, секретних архівах, необережно сказаних словах і відблисках сталі. Куди приведе його пошук - знає тільки мінливий вітер...

ПАТРИК
РОТФУСС
ІМ'Я
ВІТРУ

КСД

A NOVEL

РОМАН

ХАРКІВ
2023 КСД

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
2023

ISBN 978-617-15-0129-4 (epub)

Жодну з частин цього видання не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі без письмового дозволу видавництва

Електронна версія зроблена за виданням:

Перекладено за виданням: Rothfuss P. The Name of the Wind : A Novel / Patrick Rothfuss. — New York : DAW Books, 2008. — 722 p.

Переклад з англійської *Марії Пухлій*

Карти виконав *Натан Тейлор*
www.king-sheep.com

Ротфусс П.

Р79 Ім'я вітру : роман / Патрік Ротфусс ; пер. з англ. М. Пухлій. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2023. — 80

0 с.

ISBN 978-617-15-0011-2

ISBN 978-0-7564-0474-1 (англ.)

Подивіться на мене. Кого ви бачите? Хлопця з полум'яно-рудим волоссям, що неслухняно стирчить урізноміч, звичайного шинкаря у провінційному містечку. Але придивіться уважніше до мого обличчя. Ці глибокі старечі зморшки. Про що вони говорять? Чи, точніше, про що мовчать?.. Про той жах, який я побачив дитиною. Про тих, хто знищив мою родину. Вони перетворили мене на волоцюгу. Я втратив усе. Але наляканий хлопчик виріс. І тепер я знаю, кого бояться вони. Того, кому стане сили промовити ім'я. Чиє? Ім'я вітру...

УДК 821.111(73)

© Patrick Rothfuss, 2007

© Depositphotos.com / Aen_Seidhe, risha-may, обкладинка, 2023

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», видання українською мовою, 2023

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад, 2019

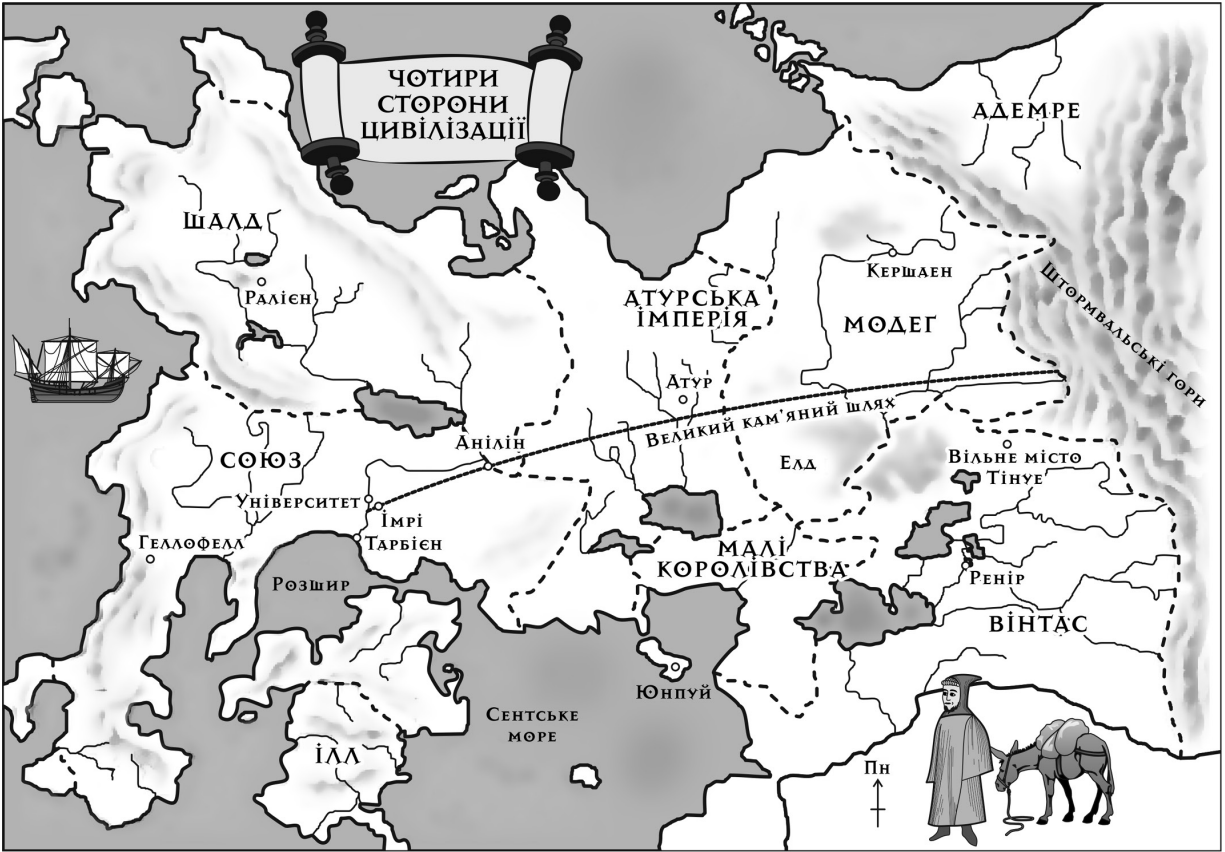
© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», художнє оформлення, 2023

Моїй матері, яка навчила мене любити книжки та відчинила мені двері до Нарнії, Перна та Середзем'я

І моєму батькові, який навчив мене: якщо вже щось робити, то робити це треба правильно
й без поспіху

Подяки

Дякую...

...усім, хто читав мої ранні чернетки. Ім'я вам — легіон, вас надто багато, щоб назвати поіменно, але не надто багато, щоб усіх вас любити. Завдяки вашому заохочуванню я не кидав писати. Завдяки вашій критиці я безупинно вдосконалювався. Якби не ви, я б не переміг у...

...конкурсі «Письменники майбутнього». Якби не його семінар, я б ніколи не зустрівся зі своїми чудовими товаришами по антології, які теж опублікувались у 18 томі, і...

...Кевіном Дж. Андерсоном. Якби не його поради, я б ніколи не зустрівся з...

...Меттом Бялером, найкращим серед агентів. Якби не його керівництво, я б ніколи не продав книжку...

...Бетсі Воллгейм, любій редакторці та президентці видавництва DAW. Якби не вона, ви б не тримали в руках оцю книжку. Подібну книжку — можливо, але ця книжка б не існувала.

І нарешті, містерові Богеджу, моєму вчителеві історії в старшій школі. 1989 року я сказав йому, що згадаю його у своєму першому романі. Я свої обіцянки виконую.

Пролог. *Тиша в трьох частинах*. Знову настала ніч. У шинку «Путь-камінь» запала тиша, і це була тиша в трьох частинах.

Найочевиднішою частиною була порожня лунка тиша від того, чого не вистачало. Якби був якийсь вітер, він би зітхав поміж дерев, від нього вивіска шинку гойдалася б, порипуючи, на гаках, і він вимів би тишу на дорогу, наче запізніле осіннє листя. Якби всередині шинку були відвідувачі, бодай жменька людей, вони б заповнили тишу розмовами та сміхом, стукотом і гамором, яких очікують від корчми в темні вечірні години. Якби була музика... Але ні, звісно, ніякої музики не було. Власне, нічого з цього там не було, а тому тиша залишалася.

Всередині «Путь-каменя» біля одного кутка шинквасу скоцюбилося двоє чоловіків. Вони пили з мовчазною рішучістю, уникаючи серйозних обговорень тривожних новин. Таким чином вони додавали

до більшої, пустотілої тиші маленьку, похмуру. Виходив своєрідний сплав, контрапункт.

Помітити третю тишу було нелегко. Ймовірно, послухавши годинку, її можна було б відчутти в дерев'яній долівці під ногами та в дебелих барилах за шинквасом, які ледь трималися купи. Вона була у вазі чорного кам'яного каміна, в якому зберігався жар давно померлого вогню. Вона була в повільному ковзанні білої лляної ганчірки вздовж волокон деревини, з якої було зроблено шинквас. А ще вона була в руках чоловіка, який стояв там і полірував шматок червоного дерева, який і без того виблискував у світлі ламп.

Цей чоловік мав по-справжньому руде волосся, полум'яно-руде. Очі в нього були темні й відсторонені, а рухався він із непомітною певністю, яка приходить із чималими знаннями.

«Путь-камінь» належав йому, так само, як і третя тиша. Так і годилося, бо це була найбільша тиша з трьох, яка огортала інші. Вона була глибока й широка, як кінець осені. Вона була важка, як великий обточений річкою камінь. Вона була терплячим звуком людини, що чекає власної смерті, схожим на той, який видає зрізана квітка.

Розділ перший. Місце для демонів.

Був вечір повалка, і в шинку «Путь-камінь» зібралися звичні відвідувачі. П'ятеро відвідувачів — не бозна-яка клієнтура, але тепер більше п'ятьох до «Путь-каменя» одразу й не заходило: такі вже були часи.

Старий Коб виконував свою роль оповідача та роздавача порад. Чоловіки біля шинквасу сьорбали потроху свою випивку та слухали. За дверима підсобки стояв молодий шинкар, який усміхався, вислуховуючи подробиці знайомої історії.

— Прокинувшись, Таборлін Великий довідався, що його замкнули у високій вежі. У нього забрали меч і відібрали все: ключ, монета, свічка. Ці речі зникли. Але розумієте, це було ще не найгірше... — Коб помовчав, щоб справити враження, — ...бо лампи на стіні горіли синім!

Грем, Джейк і Шеп кивнули самим собі. Ці троє друзів вирости разом, слухаючи Кобові оповідки та не дослухаючись до його порад.

Коб уважно придивився до найновішого, найуважнішого слухача зі своєї нечисленної аудиторії — ковальчука.

— Знаєш, що це означало, хлопчиську? — ковальчука всі називали хлопчиськом попри те, що він був на п'ядь вищий за всіх інших місцевих мешканців. Зважаючи ж на звичаї, прийняті в маленьких містечках, він, найімовірніше, лишатиметься «хлопчиськом», доки в нього не виросте добряча борода чи поки він не роз'юшить комусь через це носа.

Хлопчисько повільно кивнув.

— Чандріяни.

— Правильно, — схвально проказав Коб. — Чандріяни. Усі знають, що синій вогонь — одна з їхніх ознак. Тепер він...

— Але як вони його знайшли? — втрутився хлопчисько. — І чом вони його не вбили, як мали змогу?

— Ану цить, усі відповіді матимеш іще до кінця, — сказав Джейк. — Просто дай йому розповісти.

— Не треба, Джейку, — озвався Грем. — Хлопчиськові просто цікаво. Пий собі.

— Я своє вже видудлив, — пробурчав Джейк. — Мені б ще випити, та шинкар і досі білує щурів у підсобці. — Він підвищив голос і лунко застукав порожнім кухлем по шинквасу з червоного дерева. — Гов! Тут люди пити хочуть!

З'явився шинкар із п'ятьма мисками печені та двома теплими круглими хлібинами. Рухаючись зі жвавою вправністю, він налив іще пива Джейкові, Шепові та Старому Кобові.

Поки чоловіки займалися вечерею, про оповідку тимчасово забули. Старий Коб розправився зі своєю мискою печені з хижою вправністю запеклого холостяка. Коли він доїв свою хлібину та повернувся до оповідки, інші ще здували пару зі своїх мисок.

— Тепер Таборлін мусив тікати, але, озирнувшись довкола, побачив, що в його камері жодних дверей. Жодних вікон. Довкола нього був тільки гладенький твердий камінь. Із цієї камери не тікав іще ніхто.

Але Таборлін знав імена всіх речей, а тому міг порядкувати всіма речами. Він сказав каменю: «Трісни!» — і камінь тріснув. Стіна порвалася, мов папірець, а крізь утворену дірку Таборлін зміг побачити небо та вдихнути солодке весняне повітря. Він підійшов до краю, глянув униз і без жодних сумнівів вийшов просто в повітря...

Хлопчисько вибалушив очі.

— Та невже?!

Коб серйозно кивнув.

— Тож Таборлін полетів униз, але у відчай не впав. Бо він знав ім'я вітру, а тому вітер його слухався. Він заговорив до вітру, і той заходився його колисати й ніжити. Вітер приніс його на землю лагідно, мов пушинку, та поставив на ноги з м'якістю материнського поцілунку.

А діставшись землі та відчувши біль у боці, в тому місці, де його штрикнули, він побачив, що там навіть подряпинки не було. Ну, може, то йому просто поталанило. — Коб багатозначно постукав себе по носі збоку. — А може, тут якимось був замішаний амулет, який був у нього під сорочкою.

— Який амулет? — нетерпляче запитав хлопчисько з повним ротом печені.

Старий Коб відкинувся назад на табуреті, радий можливості розповісти більше.

— За кілька днів до цього Таборлін зустрів на дорозі мідника. І хоч харчів у Таборліна було небагато, він поділився вечерею зі стариганом.

— Так, власне, і треба, — тихенько сказав хлопчиськові Ґрем. — Усі ж бо знають: «Мідник платить за добро двічі».

— Ні, ні, — забурчав Джейк. — Скажи правильно: «Від мідника порада — за добро подвійна відплата».

Вперше за вечір подав голос шинкар.

— Насправді ти пропустив більше половини, — сказав він, стоячи у дверях за шинквасом.

Мідник завше платить хутко.

Раз — за всяку оборудку.

Двічі — як поможеш зразу.

Тричі — за тяжку образу.

Коли чоловіки біля шинквасу побачили, що там стоїть Коут, їхні обличчя набули майже здивованого виразу. Вони вже не один місяць приходили до «Путь-каменя» щоповалка ввечері, і Коут досі не прохопився жодним словом із власної волі. Утім, сподіватися на щось інше насправді було марно. Він прожив у містечку лише рік чи щось таке. Він іще був чужим. Ковальчук жив тут з одинадцяти років, а його досі називали «тим хлопчиськом із Ранніша», так, наче Ранніш — це якась чужа країна, а не містечко менш ніж за тридцять миль звідси.

— Просто чув якось таке, — явно знітившись, промовив Коут, щоб заповнити тишу.

Старий Коб кивнув, а тоді прокашлявся й повернувся до оповідки.

— Отже, за його амулет можна було віддати ціле відро золотих ноблів, але з Таборліна мідник узяв лише залізний гріш, мідний гріш і срібний гріш, бо той зробив йому ласку. Амулет був чорний як зимова ніч, а на дотик — холодний як лід, але поки він був у Таборліна на шиї, йому не треба було боятися ніяких злих сил. Демонів і тому подібного.

— Я б чимало дав зараз за таку штуку, — похмуро заявив Шеп. Він увесь вечір пив найбільше та говорив найменше. Усі знали: минулого запалка проти ночі на його фермі сталося щось лихе, але вони були добрими друзями й тому розуміли, що не треба вимагати від нього подробиць. Принаймні зараз, у таку ранню годину і в настільки тверезому стані.

— Атож, хто б не дав? — розважно промовив Старий Коб і зробив добрячий ковток.

— Я, тойво, не знав, що чандріяни — демони, — сказав хлопчисько. — Я чув...

— Ніякі то не демони, — твердо відповів Джейк. — То були перші шестеро людей, які відмовилися обрати шлях Тейлу, і він їх прокляв — прирік на блукання світом...

— То ти розказуєш цю оповідку, Джейкобе Вокер? — різко заговорив Коб. — Бо якщо так, то я просто дозволю тобі розповідати далі.

Двоє чоловіків на одну довгу мить уп'ялися один в одного поглядами. Зрештою Джейк відвів очі, пробурмотівши якусь фразу, що цілком могла бути вибаченням.

Коб знову повернувся до хлопчиська.

— Це таємниця чандріян, — пояснив він. — Звідки вони взялися? Куди вони йдуть, зробивши свої криваві справи? Це люди, що продали душі? Демони? Духи? Ніхто не знає. — Коб кинув на Джейка безмежно зневажливий погляд. — Хоча кожен йолоп і твердить, ніби знає...

Тут оповідка перейшла у сварку про природу чандріян, знаки, які попереджали обачних людей про їхню присутність, і те, чи захистить амулет Таборліна від розбійників, скажених собак або падіння з коня. Пристрасті вже розпалювались, аж тут розчахнулися парадні двері.

Джейк позирнув на них.

— Ти вчасно прийшов, Фурмане. Скажи-но цьому клятому дурневі, чим демон відрізняється від собаки. Усі ж зна... — Джейк зупинився посеред речення та кинувся до дверей. — Тіло Господне, що з тобою сталося?

Фурман вийшов на світло; обличчя в нього було бліде й вимазане кров'ю. До грудей він притиснув старий чапрак. Той мав дивну, незграбну форму, неначе в нього загорнули купу хмизу на розпал.

Побачивши Фурмана, його друзі зіскочили з табуретів і поквапилися до нього.

— Зі мною все гаразд, — запевнив він, неквапом увійшовши до загальної зали. Очі в нього були дикуваті, як у норовливого коня. — Усе гаразд. Зі мною все гаразд.

Зв'язаний вузликом чапрак він кинув на найближчий стіл; чапрак важко грюкнув об дерево, наче в ньому було повно каміння. Одяг Фурмана був посічений довгими прямими розрізами. Сіра сорочка звисала з нього клаптями, але подекуди, там, де були зловісні темно-червоні плями, вона прилипла до тіла.

Ґрем спробував посадити його на стілець.

— Матінко Божа. Сядь-но, Фурмане. Що з тобою таке? Сядь.

Фурман уперто хитнув головою.

— Та кажу ж вам, у мене все гаразд. Я не так уже й постраждав.

— Скільки їх було? — запитав Ґрем.

— Один, — сказав Фурман. — Але це — не те, що ви думаєте...

— От холера. Я ж казав тобі, Фурмане, — випалив Старий Коб із тим переляканим гнівом, на який здатні лише родичі та близькі друзі. — Я тобі вже кілька місяців казав. Не можна виїздити самому. Навіть до Бедна. Бо небезпечно. — Джейк поклав долоню старому на зап'ясток, щоб той замовк.

— Просто сядь, — мовив Ґрем, досі намагаючись всадовити Фурмана на стілець. — Треба зняти з тебе цю сорочку й відмити тебе.

Фурман хитнув головою.

— У мене все гаразд. Я трохи порізався, але кров на мені здебільшого Неллі. Воно стрибнуло на Неллі. Убило її милі за дві від містечка, за Старокам'яним мостом.

Після цих новин на мить запала серйозна тиша. Ковальчук співчутливо поклав руку Фурманові на плече.

— Трясця. Це кепсько. Вона ж була лагідна, мов ягнятко. Ніколи не норовила вкусити чи хвицнути, коли ти приводив її по підкови. Найкраща коняка в містечку. Трясця. Я... — Він поступово затих. — Трясця. Не знаю, що й сказати. — Він безпорадно роззирнувся довкола.

Нарешті Коб зумів звільнитися від Джейка.

— Я ж тобі казав, — повторив він, замахавши пальцем на Фурмана. — Тут ниньки такий люд вештається, що забив би тебе за пару грошів, а за коня та віз — і поготів. Що ти тепер робитимеш? Сам його тягтимеш?

На мить запала ніякова тиша. Джейк і Коб уп'яли один в одного гнівні погляди, тим часом як усі інші наче язика проковтнули — не знали напевне, як утішити друга.

Шинкар обережно пройшов крізь тишу. З повними руками спритно обігнув Шепу та заходився розкладати на столі неподалік якісь речі — миску з гарячою водою, ножиці, чисте полотно, кілька скляних пляшок, голку та кишку.

— От якби він мене слухав, цього б ніколи не сталося, — пробурчав Старий Коб. Джейк спробував його заціткати, але Коб від нього відмахнувся. — Я просто кажу як є. За Неллі збіса сумно, але хай краще послухає зараз, щоб не загинути. З таким людом двічі не таланить.

Фурман стиснув уста тонкою рисою. Сягнув рукою та потягнув скривавлений чапак за краєчок. Те, що було всередині, перекинулось один раз і зачепилося за тканину. Фурман потягнув сильніше, і пролунав стукіт — наче на поверхню стола висипали мішок обточеної гальки.

Там був павук завбільшки з колесо фургона, чорний, як грифель.

Ковальчук відстрибнув назад і наскочив на стіл, перекинув його й мало не впав на підлогу сам. У Коба відвисла щелепа. Грем, Шеп і Джейк приголомшено скрикнули без слів і відсунулися, затуливши обличчя руками. Фурман зробив крок назад, який добряче нагадував нервові сипання. Тиша заповнила кімнату, наче холодний піт.

Шинкар насупився.

— Вони ще не могли просунутися так далеко на захід, — тихо мовив він.

Якби не тиша, його, мабуть, ніхто б не почув. Але його почули. Очі відвідувачів відірвалися від істоти на столі та мовчки витріщилися на рудого чоловіка.

Джейк здобувся на якісь слова першим.

— Ти знаєш, що це таке?

Шинкар задивився кудись удалину.

— Скрель, — відсторонено промовив він. — Я думав, що гори...

— Скрель? — втрутився Джейк. — Почорніле тіло Господнє, Коуте. Ти таких уже бачив?

— Що? — Рудий шинкар різко підняв очі, неначе раптово згадав, де він. — О. Ні. Ні, звісно, що ні, — зрозумівши, що він може дотягнутися до темного створіння рукою, він обережно відступив назад. — Просто чув про таке. — Відвідувачі витріщилися на нього. — Пам'ятаєте торговця, який приїхав сюди витки зо два тому?

Усі закивали.

— Той падлюка спробував злупити з мене десять грошів за пів фунта солі, — бездумно промовив Коб, повторивши свою скаргу, мабуть, усоте.

— Якби ж то я купив трохи тієї солі, — пробурмотів Джейк.

Грем мовчки кивнув на знак згоди.

— Шим він зачуханий, — сплюнув Коб, якому знайомі слова неначе приносили втіху. — У скрутний час я, може, і заплатив би два, але десять — це вже грабіж.

— Як на дорозі більш нікого немає, то ні, — похмуро озвався Шеп.

Усі погляди знову перейшли до істоти на столі.

— Він казав мені, що чув про них біля Мелкома, — хутко розповів Коут, спостерігаючи за обличчями всіх відвідувачів, поки вони оглядали істоту на столі. — Гадаю, він просто старався нагнати ціну.

— Що ще він казав? — запитав Фурман.

Шинкар на якусь мить неначе замислився, а тоді знизав плечима.

— Усього я не почув. Він пробув у містечку всього пару годин.

— Не люблю павуків, — сказав ковальчук. Він досі сидів по інший бік столу футів за п'ятнадцять. — Накрийте його.

— Це не павук, — заперечив Джейк. — У нього очей нема.

— І рота теж, — відзначив Фурман. — Як він їсть?

— Що він їсть? — похмуро запитав Шеп.

Шинкар продовжив зацікавлено роздивлятися істоту. Нахилився ближче, простягнув руку. Усі відсунулися від столу ще далі.

— Обережно, — промовив Фурман. — Лапи в нього гострі, як ножі.

— Радше як бритви, — відповів Коут. Він легенько провів довгими пальцями по чорному, абсолютно рівному тілу скреля. — Гладенький і твердий, як череп'я.

— Не займай його, — сказав ковальчук.

Шинкар обережно взяв одну довгу гладеньку ніжку та спробував зламати її, як хворостину, обома руками.

— Не череп'я, — виправився він. Притиснув до краю стола й наліг на неї всією своєю вагою. Вона зламалася, різко тріснувши. — Радше як камінь. — Він поглянув на Фурмана. — Звідки на ньому взялися всі ці тріщини? — Показав на тоненькі розколини, якими була вкрита гладенька чорна поверхня тіла.

— На нього впала Неллі, — пояснив Фурман. — Він зіскочив із дерева й заходився по ній лазити, ріжучи лапами. Рухався дуже швидко. Я навіть не зрозумів, що відбувається. — Нарешті Фурман опустився на стілець, підкорившись Гремовій наполегливості. — Вона заплуталась у збруї та впала на нього, зламала йому кілька ніг. Потім він кинувся до мене, заліз на мене — і ну повзати. — Він схрестив руки на скривавлених грудях і здригнувся. — Я зумів струсити його з себе й потоптався по ньому як міг. Тоді він знову на мене заліз... — Фурман поступово затих. Його обличчя стало мертвотно-блідим.

Шинкар, тицяючи у створіння й далі, кивав самому собі.

— Крові немає. Органів немає. Усередині він просто сірий. — Тицьнув у нього пальцем. — Наче гриб.

— Тейлу великий, та облиш ти його, — заблагав ковальчук. — Буває ж так, що павука вб'єш, а він ще сіпається.

— Послухайте самі себе, — в'їдливо промовив Коб. — Павуки не бувають завбільшки, як свині. Ви знаєте, що це. — Він роззирнувся довкола, поглянувши у вічі кожному з них. — Це демон.

Вони подивилися на скалічену істоту.

— Ой, та ну тебе, — відповів Джейк, не погоджуючись головно за звичкою. — Це ж наче... — Він невиразно змахнув рукою. — Не може ж це просто...

Його думку вловили всі. Звісно, на світі є демони. Але вони — як янголи Тейлу. Вони — як герої та королі. Їм місце в оповідках. Їм місце десь там. Таборлін Великий закликав вогонь і блискавку, щоб нищити демонів. Тейлу ламав їх голіруч і кидав у безіменну порожнечу, а вони вили. Не може бути так, щоб твій друг дитинства затоптав демона на дорозі до Бедн-Бріта. Це просто смішно.

Коут провів пальцями крізь руде волосся, а тоді порушив тишу.

— Перевірити можна лише в один спосіб, — промовив він і сягнув собі в кишеню. — Залізо чи вогонь. — Він дістав грубий шкіряний гаманець.

— А ще ім'я Боже, — нагадав Грем. — Демони бояться трьох речей: холодного заліза, чистого вогню та святого імені Божого.

Шинкар не те щоб насупився, але стиснув уста в ризку.

— Звісно, — сказав він, висипав увесь вміст гаманця на стіл, а тоді перебрав купу монет — важких срібних талантів і тоненьких срібних

бітів, мідних йотів, ламаних півгрошів і залізних драбів. — Є в когось шим?

— Просто скористайся драбом, — відповів Джейк. — У ньому добре залізо.

— Не треба мені доброго заліза, — пояснив шинкар. — У драбі забагато вугілля. Це майже сталь.

— Він має рацію, — озвався ковальчук. — От тільки це не вугілля. Для виготовлення сталі беруть кокс. Кокс і вапно.

Шинкар кивнув хлопчиськові на знак поваги.

— Кому, як не вам, знати, юначе? Це ж усе-таки ваша справа. — Його довгі пальці нарешті намацали серед купи монет шим. Коут показав його. — А ось і він.

— Що від нього буде? — запитав Джейк.

— Залізо вбиває демонів, — Кобів голос звучав непевно, — але цей уже мертвий. Мабуть, від нього нічого не буде.

— Є лише один спосіб перевірити. — Шинкар ненадовго зазирнув у вічі кожному з відвідувачів, неначе оцінюючи їх. Тоді цілеспрямовано повернувся до столу, а вони відсунулися ще далі.

Коут притиснув залізний шим до чорного боку істоти, і пролунав короткий різкий тріск, наче репнулось в жаркому полум'ї соснове поліно. Усі стрепенулись, а тоді розслабилися: чорна істота так і не ворухнулася. Коб та інші обмінялися непевними посмішками, наче хлопчаки, яких налякала жахачка про привида. Коли зала наповнилася солодким їдким запахом гниття квітів і горілого волосся, їхні посмішки скисли.

Шинкар притиснув шим до столу, різко клацнувши.

— Що ж, — промовив він, витираючи руки об фартух. — Гадаю, тут усе зрозуміло. Що нам робити тепер?

Кілька годин по тому шинкар у дверях «Путь-каменя» розслабив очі, пристосовуючись до темряви. Сліди світла ламп із вікон шинку падали на ґрунтову дорогу та двері кузні навпроти. Дорога була невелика, та й їздили нею мало. Вона, здавалося, нікуди не вела, як це буває з деякими дорогами. Шинкар добряче вдихнув осіннього повітря та бентежно роззирнувся довкола, ніби чекаючи, що зараз щось станеться.

Він називав себе Коутом. Він ретельно обрав собі це ім'я, прибувши сюди. Нове ім'я він узяв із більшості звичних причин, а також із кількох незвичних, не останньою серед яких було те, що імена були для нього важливими.

Піднявши очі, він побачив, як у темному оксамиті безмісячної ночі виблискують тисячі зірок. Він знав їх усі, їхні історії та їхні імена. Він знав їх близько, як власні руки.

Опустивши погляд, Коут непомітно для самого себе зітхнув і повернувся всередину. Замкнув двері та закрив широкі вікна шинку віконницями, неначе відсторонюючись від зірок та їхніх різноманітних імен.

Він методично замів підлогу, не оминувши жодного куточка. Помив столи та шинквас, рухаючись зі старанною вправністю. Коли він пропрацював годину, вода в його відрі ще була достатньо чистою, що там могла б помити руки дама.

Нарешті він притягнув за шинквас табурет і заходився начищати величезне зібрання пляшок, які притупилися між двома величезними барилами. Цю роботу він виконував далеко не так спритно та вправно, як інші, і невдовзі стало очевидно, що це чищення — лише привід для того, щоб їх помацати й потримати. Він навіть трішки щось муликав, хоч і не усвідомлював цього, а якби він це знав, то зупинився б.

Він обертав пляшки довгими граційними руками, і завдяки цьому знайомому руху з його обличчя зникло кілька зморщок утоми, через що він став молодшим на вигляд: тепер стало очевидно, що йому ще немає тридцяти. І близько немає тридцяти. Він видавався замолодим як на шинкаря. Замолодим як на людину з такою кількістю зморщок від утоми на обличчі.

Коут піднявся сходами до кінця та відчинив двері. Кімната в нього була проста, майже чернеча. Посередині кімнати стояв чорний кам'яний камін, два крісла і невеличкий письмовий стіл. З інших меблів було лише вузьке ліжко з великою темною скринею в ногах. На стінах — жодних прикрас, дерев'яна підлога була голою.

З коридора долинули кроки, і в кімнату ввійшов молодик із мискою печені, яка парувала й пахла перцем. Молодик був смаглявий і чарівний, зі жвавою усмішкою та хитрими очима.

— Ви вже кілька тижнів так не затримувалися, — сказав він, передавши миску. — Сьогодні, певно, були гарні оповідки, Реші.

Реші — то було ще одне шинкареве ім'я, майже прізвисько. Коли він почув його, опустившись у глибоке крісло перед вогнищем, один кутик його рота піднявся в кривому усміху.

— То що ти сьогодні дізнався, Басте?

— Сьогодні, пане, я дізнався, чому у видатних коханців кращий зір, ніж у видатних учених.

— І чому ж, Басте? — запитав Коут із веселою ноткою в голосі.

Баст зачинив двері, а повернувшись, сів у друге крісло, розвернувши його до свого вчителя та до вогню. Рухався він із дивною делікатністю та грацією, наче готовий затанцювати.

— Ну, Реші, усі розкішні книжки стоять у приміщеннях, де зі світлом кепсько. А от гарні дівчата здебільшого бувають надворі, на сонечку, а отже, їх значно легше вивчати, не ризикуючи нашкодити очам.

Коут кивнув.

— Але винятково розумний учень міг би винести книжку надвір і таким чином самовдосконалюватися без небезпеки погіршити милу своєму серцю здатність бачити.

— Я подумав те ж саме, Реші. Я ж, звісно, винятково розумний учень.

— Звісно.

— Але коли я знайшов на сонечку місце, де міг би почитати, підійшла гарна дівчина й віднадила мене від будь-яких подібних занять, — театралью закінчив Баст.

Коут зітхнув.

— Я правильно думаю, що тобі сьогодні не вдалося прочитати нічого з «Целум Тінтуре»?

Баст спромігся зобразити щось схоже на сором.

Вдивляючись у вогонь, Коут спробував надати своєму обличчю суворого виразу й не зумів.

— Ах, Басте, сподіваюся, що вона була гарною, як теплий вітерець у затінку. Якщо я так кажу, я поганий учитель, але я радий. Зараз я не відчуваю охоти вести багато уроків.

На мить запала тиша.

— На Фурмана сьогодні ввечері напав скрель.

Легка Бастова усмішка злетіла, наче тріснута маска; його приголомшене обличчя зблідло.

— Скрелі? — Він наполовину зіп'явся на ноги, ніби готовий вискочити з кімнати, а тоді зніяковіло насупився та змусив себе сісти назад у крісло. — Звідки ви знаєте? Хто знайшов труп?

— Фурман ще живий, Басте. Він приніс скреля. Скрель був лише один.

— Один скрель? Такого не буває, — категорично відповів Баст. — Ви це знаєте.

— Я знаю, — сказав Коут. — Але він усе ж таки був лише один.

— І Фурман його вбив? — перепитав Баст. — Це не міг бути скрель. Може...

— Басте, це був один зі скрелів. Я його бачив. — Коут серйозно на нього поглянув. — Фурманові просто поталанило, та й годі. Все одно він сильно постраждав. Сорок вісім стібків. Я витратив майже всі кишки. — Коут підняв свою миску з печенею. — Якщо хтось поцікавиться, скажи, що мій дід охороняв валки та навчив мене промивати й зашивати рани. Сьогодні вони були надто вражені, щоб питати про це, але завтра хтось із них може зацікавитись. Я цього не хочу. — Він подув у миску — і довкола його обличчя утворилася хмаринка з пари.

— Що ви зробили з трупом?

— Я нічого з ним не зробив, — з притиском відповів Коут. — Я — просто шинкар. Таке мені геть не до снаги.

— Реші, ви не можете просто звалити це на їхні плечі.

Коут зітхнув.

— Вони віднесли його до священника. Він зробив усе, що треба, і зовсім не для того, для чого це треба.

Баст роззявив рота, але Коут повів далі, перш ніж той встиг щось сказати.

— Так, я подбав про те, щоб яма була достатньо глибокою. Так, я подбав про те, щоб у багатті була горобина. Так, я подбав про те, щоб воно горіло довго та жарко, поки його не поховають. І так, я подбав про те, щоб ніхто не залишив кавалка трупа собі на згадку. — Він насупився, звівши брови докупи. — Ти ж знаєш, я не ідіот.

Баст явно розслабився та знову влаштувався в кріслі.

— Знаю, що ви не ідіот, Реші. Але я сумніваюся, що половина цих людей могла б посцяти проти вітру без допомоги. — На якусь мить він неначе замислився. — Навіть не уявляю собі, чому там був лише один.

— Можливо, вони перемерли під час переходу через гори, — припустив Коут. — Усі, крім цього.

— Можливо, — знехотя визнав Баст.

— Можливо, річ була в тій бурі, що сталася кілька днів тому, — зауважив Коут. — Така й фургон перекине, як казали в нас у трупі. На такому вітрі та в такий дощ один міг відбитися від зграї.

— Ваша перша думка мені більше до вподоби, Реші, — збентежено промовив Баст. — Троє-четверо скрелів пройшли б цим містечком, як... Як...

— Як розжарений ніж крізь масло?

— Швидше як кілька розжарених ножів крізь кількадесят фермерів, — сухо відказав Баст. — Ці люди нездатні захищатися. Б'юсь об заклад, що в усьому цьому містечку не набереться й шести мечів. Утім, мечі — не бозна-який захист від скрелів.

На якийсь час запала вдумлива тиша. За мить Баст почав соватися.

— Якісь новини є?

Коут хитнув головою.

— Сьогодні вони до новин не дійшли. Фурман перервав усе, ще коли вони розповідали байки. Гадаю, це вже щось. Завтра ввечері вони повернуться. Тоді в мене буде якась робота.

Коут бездумно встромив ложку в печеню.

— Я мав купити того скреля у Фурмана, — почав міркувати він. — За ті гроші він міг би купити нового коня. Люди приходили б звідусіль, щоб його побачити. У нас нарешті могли б з'явитись якісь клієнти.

Баст нажахано поглянув на нього без жодного слова.

Коут заспокійливо змахнув рукою, якою тримав ложку.

— Басте, я жартую. — Він кволо всміхнувся. — Та все одно було б добре.

— Ні, Реші, це однозначно не було б добре, — з притиском вимовив Баст. — «Люди приходили б звідусіль, щоб його побачити», — глузливо повторив він. — Атож.

— Клієнти — це було б добре, — роз'яснив Коут. — Обслуговувати когось було б добре. — Він знову встромив ложку в печеню. — Що завгодно було б добре.

Вони посиділи якийсь час. Коут насуплено вдивлявся в миску печені в себе в руках, думками, судячи з погляду, перебуваючи десь далеко.

— Ти, напевно, почувася тут жахливо, Басте, — нарешті промовив він. — Певно, геть знудився.

Баст знизав плечима.

— У містечку є кілька молодиць. Чимало дівок. — Він усміхнувся на повен рот, як дитина. — Зазвичай я веселю себе сам.

— Це добре, Басте, — знову запала тиша. Коут відправив до рота ще ложку, пожував, проковтнув. — Знаєш, вони думали, що це — демон.

Баст знизав плечима.

— По-своєму слушно, Реші. Мабуть, така думка для них найкраща.

— Я знаю. Власне, я їх сам до неї підводив. Але ти знаєш, що це означає. — Він зазирнув Бастові у вічі. — Наступні кілька днів справи в коваля йтимуть жваво.

Бастове обличчя стало насторожено-непроникним.

— Ой.

Коут кивнув.

— Я не гніватимуся на тебе, якщо ти захочеш піти, Басте. Є й кращі місця, в яких тебе приймуть.

Судячи з виразу обличчя, Баст був вражений.

— Я б не зміг піти, Реші. — Він кілька разів відкрив і закрив рота, не знаючи, що й казати. — Хто б ще мене навчав?

Коут посміхнувся, і на якусь мить його обличчя відобразило, який він насправді молодий. Без зморщок і шинкарської сумирності на обличчі він здавався не старшим за свого темноволосого товариша.

— А й справді, хто? — Він показав ложкою на двері. — Тоді піди почитай щось або позаймай чиюсь доньку. Не сумніваюся, що ти можеш знайти собі краще заняття, ніж спостерігати, як я їм.

— Насправді...

— Геть звідси, демоне! — вигукнув Коут і, незважаючи на печеню в роті, перейшов на темічну з сильним акцентом. — Тегус антауса ега!

Баст ошелешено розсміявся та зробив однією рукою непристойний жест.

Коут ковтнув і перейшов на іншу мову.

— Арой те денна-леян!

— Ой, та ну вас, — дорікнув Баст; з його обличчя зникла усмішка. — Це просто образливо.

— Землею та каменем відрікаюся від тебе! — Коут занурив пальці в чашку, що стояла біля нього, та невимушено струсив кілька краплин у бік Баста. — Згинь, маню!

— Від сидру? — змахнувши намистинку рідини з переднього боку сорочки, Баст зумів одночасно зобразити втіху та роздратування. — Хоч би плям не лишилося.

Коут проковтнув іще трохи вечері.

— Піди замочи. Якщо ситуація стане безнадійною, рекомендую тобі скористатися з численних формул розчинників, наявних у «Целум Тінтуре». Здається, у розділі тринадцятому.

— Гаразд. — Баст підвівся та пішов до дверей, крокуючи з дивною невимушеною грацією. — Як щось знадобиться, кличте. — Він зачинив двері за собою.

Коут їв повільно, а останні залишки печені вимочив шматочком хліба. Доїдаючи (чи то намагаючись доїсти), він визирав із вікна, поверхня якого на тлі темряви через світло лампи стала схожою на дзеркало.

Його очі невпинно блукали кімнатою. Камін тут був виготовлений із того ж чорного каменю, що й унизу. Він, невеличке досягнення інженерії, яким Коут певною мірою пишався, стояв посеред кімнати. Ліжко було маленьке, лише трохи більше за койку, а дотик до нього одразу показував: матраца на ньому майже немає.

Уважний спостерігач міг би помітити, що його погляд чогось унікав. Так само, як унікають погляду давнього кохання на офіційній вечері або погляду давнього ворога, що сидить на іншому кінці зали, у людній пивниці серед ночі.

Коут спробував розслабитися, не зумів, пововтузився, зітхнув, змінив положення в кріслі, і його очі мимохіть зупинилися на скрині в ногах ліжка.

Вона була виготовлена з роа, рідкісного важкого дерева, темного, мов вугілля, та гладенького, мов поліроване скло. За шматочок цієї деревини, яку високо цінували парфумери та алхіміки, завбільшки з великий палець, цілком могли заплатити золотом. Замовити ж із нього скриню було більш ніж марнотратством.

Скриня була запечатана тричі. Вона мала залізний замок, мідний замок і невидимий замок. Цього вечора деревина наповнювала кімнату майже невлотимим ароматом цитрусових і заліза під час гартування.

Зупинившись на скрині, Коутові очі не відскочили від неї. Не ковзнули хитро вбік — так, ніби він удавав, що її взагалі немає в кімнаті. Але за ту мить, яку він на неї дивився, на його обличчя повернулися всі зморшки, які мало-помалу розгладили прості задоволення того дня. Утіха від пляшок і книжок стерлася за мить, не залишивши по собі в його очах нічого, крім порожнечі та болю. Якусь мить на його обличчі боролися між собою шалена туга й жаль.

Потім вони зникли, а на їхньому місці з'явилося втомлене обличчя шинкаря, чоловіка, що називав себе Коутом. Він іще раз зітхнув непомітно для самого себе та зіп'явся на ноги.

Минуло чимало часу, перш ніж він пройшов повз скриню до ліжка. Коли ж він опинився в ліжку, минуло чимало часу, перш ніж він заснув.

Як і здогадувався Коут, вони повернулися до «Путь-каменя» наступного вечора заради вечері та випивки. Було кілька нерішучих спроб щось розповісти, але вони швидко закінчилися. Відповідного настрою не було ні в кого.

Тож коли дискусія перейшла до важливіших питань, був іще ранній вечір. Вони обговорили чутки, що дійшли до міста, здебільшого тривожні. Король-Покаянник мав неприємності з повстанцями в Ресавеку. Це дещо турбувало, але не надто сильно. Ресавек був далеко, і навіть Кобові, найбувалішому серед них, було б важко знайти його на мапі.

Війну вони обговорювали з власної точки зору. Коб передрікав третій податок на солдатів після збору врожаїв. Із цим ніхто не сперечався, хоч ніхто з нині живих і не пам'ятав жодного року, коли податок здирали тричі.

Джейк припускав, що врожай буде незлий, тож третій збір не розорить більшості родин. Окрім Бентлі, в яких усе одно були тяжкі часи. Та ще Оріссонів, у яких усе зникали вівці. Та ще Вар'ята Мартіна, який цьогоріч посіяв самий тільки ячмінь. Усі фермери з сякою-такою клепкою в голові посадили квасоллю. Ось вона, єдина користь від усіх цих боїв: солдати їдять квасоллю, і ціни будуть високі.

Вони випили ще по кілька разів і підняли серйозніші питання. На дорогах було повно солдатів-дезертирів та інших охочих поживитися, тож навіть коротенькі мандрівки стали ризикованими. Звісно, на

дорогах завжди було лячно, так само, як узимку завжди холодно. На це скаржаться, але дбають як слід про безпеку та й живуть далі.

Але тут усе було інакше. За останні два місяці на дорогах стало так лячно, що люди перестали скаржитися. В останній валці було два фургони та четверо охоронців. Купець із неї правив десять грошів за пів фунта солі та п'ятнадцять — за цукрову голову. Ні перцю, ні кориці, ні шоколаду в нього не було. Був один мішечок кави, але за нього він правив два срібні таланти. Попервах люди сміялися з його цін. Згодом, коли він не став поступатися, народ почав на нього плюватися й лаятися.

Відтоді минуло два витки — двадцять два дні. Після нього не було більше жодного серйозного торговця, незважаючи на те, що пора була підхожа. Тож попри те, що всі добре пам'ятали про третій податок на солдатів, люди дивилися в гаманці та шкодували, що не купили трішки чогось, просто на той випадок, якщо сніг випаде зарано.

Ніхто не говорив про минулу ніч, про істоту, яку вони спалили та поховали. Інші люди, звісно, говорили. Пліток у містечку було повно. Завдяки Фурмановим ранам до цих історій ставилися наполовину серйозно, але не більше. Звучало слово «демон», але вимовляли його, наполовину прикривши рукою усмішку.

Ту істоту бачили до спалення тільки шестеро друзів. Один з них був поранений, а інші перед цим пили. Священник теж її бачив, але бачити демонів — його робота. Демони сприяли його справам.

Шинкар, вочевидь, теж її бачив. Але ж він нетутешній. Він не міг знати ту істину, яка очевидна всім, хто народився та виріс у цьому маленькому містечку: історії тут розповідають, але відбуваються вони десь-інде. Тут демонам не місце.

До того ж усе було достатньо кепсько й без демонів. Коб та всі інші знали, що говорити про це безглуздо. Спробувавши переконати людей, вони б лише стали посміховиськом, як Вар'ят Мартін, який уже кілька років намагався викопати криницю у власній хаті.

Однак кожен з них купив у коваля шмат холоднокутого заліза, найважчий, яким тільки міг змахнути, і ніхто з них не сказав, про що думав. Натомість вони поскаржилися, що на дорогах страшно та стає дедалі страшніше. Вони говорили і про купців, і про дезертирів, і про рекрутів, і про те, що солі не вистачить на зиму. Вони згадували, що

три роки тому нікому й на думку не спало б замикати двері на ніч, тим паче на засув.

Опісля розмова почала ставати смурнішою, і хоча жоден із них не казав, про що думає, вечір завершився на похмурій ноті. Тепер так завершувалася більшість вечорів: такі вже були часи.

Розділ другий. Прекрасний день.

Був один із тих досконалих осінніх днів, яких так багато в оповідках і так мало в реальному світі. Погода була тепла й суха, ідеальна для дозрівання пшениці чи кукурудзи. Обабіч дороги міняли забарвлення дерева. Високі тополі стали маслянисто-жовтими, тим часом як крячастий сумах, який насувався на дорогу, набув яскравого червоного відтінку. Лише старі дуби, здавалося, не хотіли прощатися з літом, і їхнє листя залишалося однорідною сумішшю золота з зеленню.

Словом, годі було сподіватися на кращий день для розлуки з усім майном з волі пів дюжини колишніх солдатів, які мали мисливські луки.

— Та то не бозна-яка кобила, пане, — сказав Хроніст. — Лише трішки краща за ломовичку, а в дощ вона...

Чолов'яга перебив його різким жестом.

— Послухай, друже, королівська армія добре платить за все, що має чотири ноги та бодай одне око. Якби ти геть з'їхав із глузду та скавав дорогою на дерев'яному конику, я б і його в тебе забрав.

Їхній ватажок поводився владно. Хроніст здогадувався, що він не так давно був невисоким офіцерським чином.

— Просто зіскакуй, — серйозно промовив він. — Розберемося з цим, а тоді можеш іти собі куди хочеш.

Хроніст зліз із коня. Його вже грабували, і він розумів, коли суперечками нічого не можна добитися. Ці хлопці знали своє діло. Ніхто не витрачав сил на браваду чи пусті погрози. Один із них оглянув кобилу, перевіривши копита, зуби та зброю. Двоє інших по-військовому вправно перебрали сакви та виклали на землю всі його пожитки. Дві ковдри, плащ із каптуром, пласку шкіряну сумку та важку, добре наповнену дорожню торбу.

— От і все, командире, — промовив один з чоловіків. — Окрім вівса, його фунтів із двадцять.

Командир став навколішки та, відкривши пласку шкіряну сумку, зазирнув усередину.

— Там тільки папір із перами, та й усе, — сказав Хроніст.

Командир озирнувся через плече.

— Ти писар чи шо?

Хроніст кивнув.

— Заробляю цим на життя, пане. І вам це геть не знадобиться.

Чолов'яга оглянув сумку, зрозумів, що це правда, і відклав її набік. Тоді витрусив вміст дорожньої торби на розстелений Хроністів плащ і ліниво перебрав витрушене.

Він забрав у Хроніста більшу частину солі та пару шнурків для взуття. Потім добряче засмутив Хроніста, узявши сорочку, яку той купив іще в Лінвуді. Вона була з тонкого полотна, пофарбованого в темну королівську синь, надто добра, щоб у ній мандрувати. Хроністові ще навіть не випадало нагоди її вдягнути. Він зітхнув.

Командир полишив усе інше, що лежало на плащі, та звівся на ноги. Інші по черзі оглянули Хроністові речі.

Командир заговорив.

— У тебе ж тільки одна ковдра, так, Дженнсе? — Один з чоловіків кивнув. — Тоді візьми одну в нього, тобі до кінця зими знадобиться ще одна.

— Плащ у нього в кращому стані, ніж у мене, пане.

— Візьми його плащ, але залиш свій. Те ж саме стосується тебе, Віткінсе. Залиш своє старе кресало, якщо візьмеш кресало в нього.

— Я своє загубив, — повідомив Віткінс. — Інакше я б так і зробив.

Увесь процес був напрочуд цивілізованим. Хроніст втратив усі свої голки, крім однієї, обидві запасні пари шкарпеток, вузлик сушених фруктів, цукрову голову, пів пляшки спирту та пару гральних костей зі слонової кістки. Залишили йому решту одягу, сушене м'ясо та наполовину з'їдений буханець неймовірно черствого житнього хліба. Його пласка шкіряна сумка залишилася неторканою.

Поки ватага заново вкладала все в його дорожню торбу, командир повернувся до Хроніста.

— Тоді візьмімо гаманець.

Хроніст передав його.

— І перстень.

— Срібла в ньому — кіт наплакав, — пробурмотів Хроніст, здираючи його з пальця.

— Що то в тебе на шії?

Хроніст розстібнув сорочку та показав тьмяне металеве кільце, підвішене на шкіряному шнурі.

— Просто залізо, пане.

Командир наблизився та потер його пальцями, а тоді відпустив; воно впало Хроністові на груди.

— То залиш собі. Я не стаю між людиною та її релігією, — сказав він, а тоді висипав вміст гаманця в одну руку та з вигуками, які виражали приємний подив, заходився перебирати одним пальцем монети. — Писарям платять краще, ніж я думав, — промовив він, почавши відраховувати частки своїх підлеглих.

— Ви, бува, не залиште мені гріш чи два з цієї суми? — запитав Хроніст. — Стільки, щоб можна було пару разів поїсти гарячого, та й усе.

Шестеро чоловіків повернулися до Хроніста так, ніби геть не вірили своїм вухам.

Командир розсміявся.

— Тіло Господнє, та в тебе явно міцні горішки! — У його голосі відчувалася несподівана для нього самого повага.

— Ви ж ніби маєте клепку в голові, — відказав Хроніст, знизавши плечима. — А людині треба їсти.

Їхній ватажок уперше всміхнувся.

— З цим я можу погодитися. — Він дістав два гроші та помахав ними, а тоді поклав назад до Хроністового гаманця. — То ось тобі два грошики за горішки, — кинув Хроністові гаманець і запхав гарну сорочку королівського синього кольору в сакву.

— Дякую, пане, — озвався Хроніст. — Вам, мабуть, незайве буде знати, що в тій пляшці, яку взяв один з ваших людей, міститься деревний спирт, яким я промиваю свої пера. Якщо він його вип'є, буде біда.

Командир усміхнувся й кивнув.

— Бачите, що буває, як поводитися з людьми добре? — сказав він своїм підлеглим, видершись на коня. — Радий знайомству, пане писарю. Якщо ви зараз підете своєю дорогою, то ще зможете дістатися Абатового Броду дотемна.

Коли до Хроніста перестав долимати стукіт кінських копит, він заново наповнив дорожню торбу, подбавши про те, щоб усе було гарно складено. Потім стягнув один чобіт, вийняв устілку й дістав щільно закутаний вузлик із монетами, запханий углиб носака. Кілька з них він переклав у гаманець, а тоді розв'язав штани, дістав із-під кількох

шарів одягу ще один вузлик із монетами й доклав трохи грошей звідти до гаманця.

Секрет був у тому, щоб носити в гаманці саме таку суму, як треба. Буде замало — і вони засмутяться та, швидше за все, шукатимуть іще. Буде забагато — і вони прийдуть у захват, а тоді ними може заволодіти жадібність.

Третій вузлик із монетами був запечений у черству хлібину, яка б зацікавила хіба що найголодніших злочинців. Поки що він лишав її у спокої, так само, як і цілий срібний талант, який заховав у баночці чорнила. З роками він почав сприймати останній швидше як талісман на удачу. Його ще ніхто ніколи не знаходив.

Він мусив визнати: мабуть, це було найввічливіше пограбування в його житті. Грабіжники були грішні, вправні та не надто тямущі. Втратити коня та сідло було сумно, але він міг купити інших в Абатовому Броді, і тоді в нього все одно залишиться вдосталь грошей, щоб жити спокійно, доки він не покінчить із цією дурістю та не зустрінеться зі Скарпі в Треї.

Відчувши настирливий поклик природи, Хроніст продерся крізь криваво-червоний сумах край дороги. Коли він застібав штани знову, у підліску щось раптово ворухнулося — з кущів неподалік вирвалася якась темна постать.

Хроніст невпевнено позадкував, збентежено скрикнувши, аж тут до нього дійшло: це ж лише ворона злітає, б'ючи крилами. Захихотівши з власної дурості, він розправив одяг і попрямував назад до дороги крізь сумах, змахуючи з себе невидимі нитки павутиння, що липли до його обличчя й лоскоталися.

Закинувши на плечі дорожню торбу й сумку, Хроніст усвідомив, що почувається надзвичайно безтурботно. Найгірше вже сталося, і це було не так уже й страшно. Крізь дерева пронісся вітерець, від якого тополеве листя, кружляючи, полетіло на заїжджену ґрунтову дорогу, наче золоті монети. День був прекрасний.

Розділ третій. *Дерево і слово.*

Коут знічев'я гортав книжку, намагаючись ігнорувати тишу порожнього шинку, аж тут відчинилися двері і до зали ввійшов, задкуючи, Грем.

— Оце тільки зараз упорався. — Грем із перебільшеною обережністю пропетляв лабіринтом столів. — Хтів занести її вчора ввечері, але тоді подумав: «Іще разочок намащу, потру, а тоді хай сохне». Не можу сказати, що про це шкодую. Пане й пані, це — найгарніше з усього, що створили ці руки.

У шинкаря між бровами утворилася невеличка зморшка. Далі, побачивши в Гремових руках плаский згорток, він посвітлішав.

— Ах-х-х! Підставка! — Коут натомлено всміхнувся. — Вибач, Греме. Дуже багато часу минуло. Я вже майже забув.

Грем кинув на нього трохи дивний погляд.

— Для дерева аж із самого Ар'єну, як дороги такі кепські, як ниньки, чотири місяці — то небагато часу.

— Чотири місяці, — повторив Коут. Він побачив, що Грем дивиться на нього, та квапливо додав: — Це може бути цілим життям, якщо на щось чекаєш. — Він спробував підбадьорливо всміхнутись, але усмішка вийшла хворобливою.

Насправді Коут і сам мав доволі хворобливий вигляд. Не те щоб нездоровий, але якийсь порожній. Кволий. Як у рослини, яка після пересадки не в той ґрунт почала в'янути через нестачу чогось життєво важливого.

Грем помітив різницю. Жести шинкаря були не такі чудні. Голос не такий глибокий. Навіть очі були не такі ясні, як місяць тому. У них наче колір потьмянів. Вони менше скидалися на морську піну, на зелену траву, ніж раніше. Тепер вони були схожі на річкову ряску, на дно зеленої скляної пляшки. Волосся ж у нього колись було яскраве, полум'яне. Тепер воно здавалося... рудим. Просто такого кольору, як руде волосся, та й усе.

Коут прибрав полотно та зазирнув під нього. Деревина мала темний вугільно-сірий колір із чорними зернятами й була важкою, наче лист заліза. Над вирізаним у деревині словом було вбито три темних гачки.

— «Примха», — прочитав Грем. — Дивне ім'я для меча.

Коут кивнув, стараючись не виказувати обличчям жодних почуттів.

— Скільки я тобі завинив? — тихо спитав він.

Ґрем на мить замислився.

— Після того, що ти мені дав за деревину... — Його очі хитро зблиснули. — Десь один і три.

Коут дав йому два таланти.

— Решту залиш собі. Працювати з цією деревиною нелегко.

— Так і є, — відповів Ґрем із певним задоволенням. — Під пилкою наче камінь. Під різцем — як залізо. Скільки я не старався, не зміг його обпалити.

— Я помітив, — сказав Коут, зацікавившись на мить, і провів пальцем по темнішій борозні, яку літери утворювали в дереві. — Як це тобі вдалося?

— Ну, — самовдоволено заговорив Ґрем, — згаявши пів дня, я поніс його до кузні. Ми з хлопчиною зуміли обпалити його розпеченою залізкою. Поки воно в нас почорніло, минуло дві години з гаком. Диму зовсім не було, зате смерділо від нього старою шкірою й конюшиною. Ще та холера. Шо то за дерево, що не горить?

Ґрем зачекав якусь хвилю, але шинкар нічим не показав, що його почув.

— То куди мені цю штуку повісити?

Пожвавішавши, Коут оглянув залу.

— Гадаю, можеш залишити це мені. Я ще не визначився, куди її примостити.

Ґрем залишив жменьку залізних цвяхів і попрощався з шинкарем. Коут стояв біля шинквасу, знічев'я погладжуючи дерево й слово на ньому. Незабаром вийшов із кухні Баст і зазирнув учителеві за плече.

На якийсь час запала тиша, наче вони вшановували загиблих.

Врешті-решт Баст подав голос.

— Можна дещо спитати, Реші?

Коут лагідно всміхнувся.

— Завжди можна, Басте.

— Дещо каверзне?

— Інших запитань, мабуть, і ставити не варто.

Вони ще якусь мить мовчки повітріщалися на предмет на шинквасі, неначе стараючись його запам'ятати. «Примха».

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ